

Njegovanje zavičajne kulturne baštine

Iskustvo, Šmrika, lipanj — srpanj 2014.

Smiljka Ostović

knjižničarka

OŠ Kraljevica

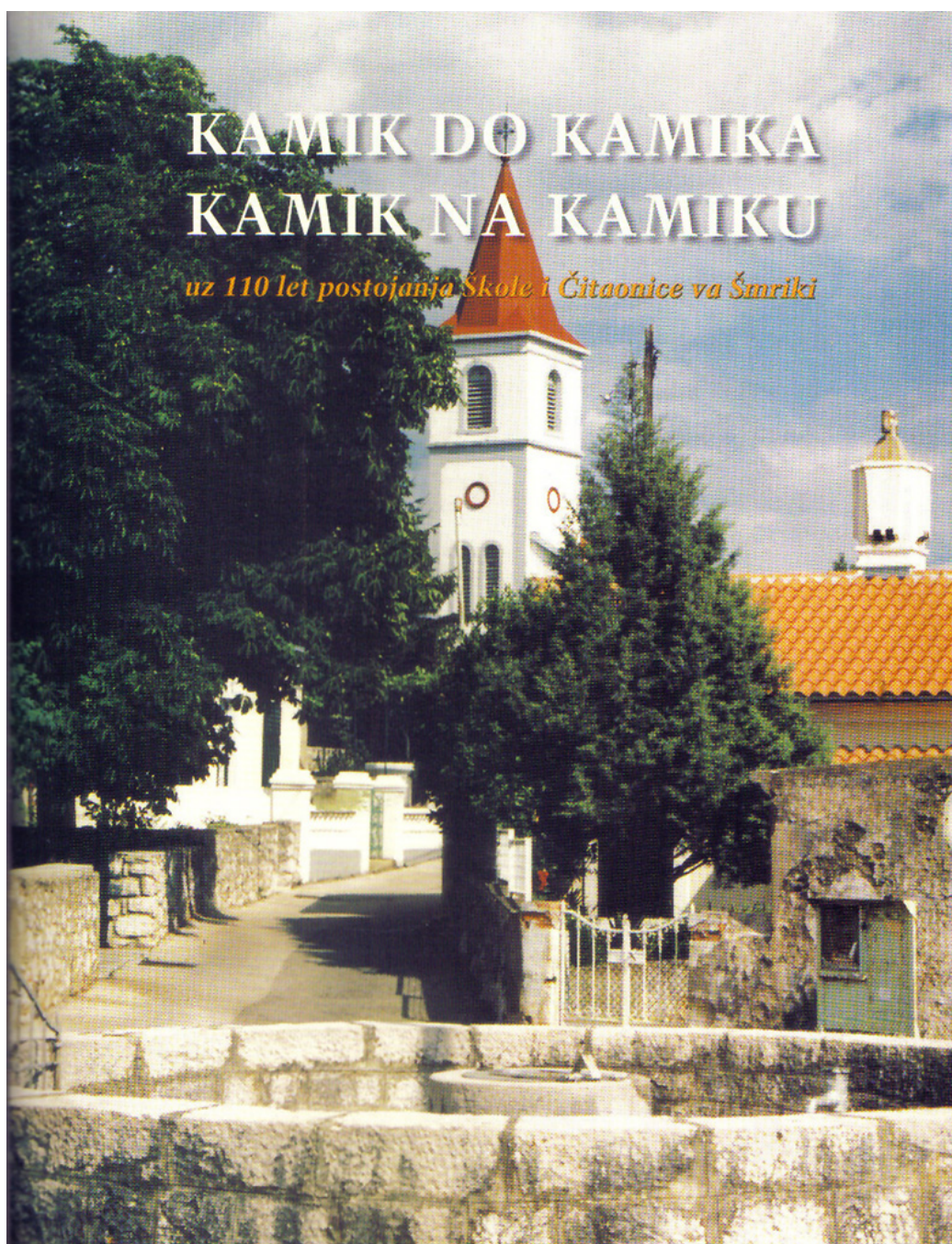
smiljka.ostovic@gmail.com

Dugo godina radim u Osnovnoj školi Kraljevica u Kraljevici, kao učiteljica hrvatskog jezika i školska knjižničarka, sada kao školska knjižničarka, a cijelo vrijeme i volonterski u Narodnoj čitaonici i knjižnici Šmrika u Šmriki gdje postoji četverogodišnja područna škola uvijek spremna za suradnju. Sve se te sredine i djeca i ljudi kroz življenje dodiruju, grade poštuju. Oni su tu, jučer i danas, a neka budu i sutra. To im moramo omogućiti.

Što ih povezuje i obvezuje?

Odgovor je — baština.

U ovoj su knjižici, tiskanoj u prigodi proslave 110. godišnjice postojanja (Niže pučke) škole i Narodne čitaonice i knjižnice Šmrika, tiskani i radovi učenika II. – VIII. razreda na zavičajnoj čakavštini: “Kad je moj nono bil mići”, “Gromača”, “Šmričke tambure”, “Ribarija petljarija”, “Bracera i ja”...

Baština je dodir srca, uma i zavičaja, podneblja, ljudi, običaja, “navada”. Baština su dodiri nepca. Baština su mirisi i zvukovi, kamik i more, bura na obrazu, govor. Baština je i zvonki naš ČA — dijalektalna kulturna baština. Baština je svjesno i nesvjesno u nama, spoznavanje života baš tu gdje odrastamo. Dijalektalna kulturna baština se najprije sluša u kolijevci, njeguje na majčinim grudima, dodiruje pri prvim koracima, izgovara se tepanjem, miluje pogledom. Ulazi u srce i dušu, u krvotok, daje snagu danas, za sutra i “još sutra”.

Baština je djetinjstvo u djetinjstvu. Kako se njeguje? Jednostavno: vidom, sluhom, mirisom, dodirom i okusom, kroz stvaralaštvo: može slikanjem, a može i pisanjem, kome je što bliskije, važno je srce “koje vuče i daje”.

Koji je uzrast važan za njegovanje kulturne baštine?

Odgovor je: svi uzrasti. No djetinjstvo je temelj života svih emocija. A emocije treba poticati, buditi. Ima puno ključića: ključić gledanje, ključić slušanje, ključić razgovor, ključić stvaranje, ključić izražavanje. U mlađoj školskoj dobi u tom buđenju će nastajati individualni radovi, male lirske forme — pjesmice. Teme će biti iz svakodnevnog života i okruženja. U razredu ili grupi dobro ih je čitati i o njima razgovarati, isticati sve što je dobro i lijepo, pokazati ih na panoima ili u školskom listu ili čitati na priredbama ili po završetku nekih projekata. Odrasta li dijete u ovakvom okruženju, izraz će biti sve bogatiji, a teme šire, pa će moći nastajati i neke druge forme, novinarski radovi, reportaže, intervjui. No, kako stvaralaštva nema bez motivacije, motivaciju treba poticati. Projekti su dobar način

upoznavanja baštine i motivacija. Već u drugom polugodištu trećega razreda može se krenuti zahtjevnije. Premda ima više faktora koji djeluju na uspješnost i učinkovitost, uz dobro vođenje mogu se postići dobri rezultati.

Školski list “Feral” počeo je izlaziti 1970. godine. Od ideje do ostvarenja svaki je broj bio u potpunosti školski i učenički proizvod. Učenici su jednako usvajali vještinu pisanja, na štokavskom i čakavskom, i tehnologiju tiskanja. Njegovi autori, sada zreli, odrasli ljudi, s ljubavlju su se sjetili tih dana i poželjeli čitati svoje radove iz đачkih dana. “Va svitlu Ferala” svečanost puna ganuća. Našle su se zajedno generacije i majke i djeca i unuci. I ovako se njeguje i čuva baština!

Još više i jače od navedenoga na očuvanje baštine djeluje (zavičajna) terenska nastava s interdisciplinarnim pristupom. Tema je ista na razini razreda ili škole, ali su interesne grupe različite. Izazovno je krenuti istraživačkim pristupom, u manjoj sredini i na licu mjesta. Ponekad se krene malim sitnim koracima koji će otkrivati sve veće i veće mogućnosti, stvarati mrežu novoga. Tako se šire spoznaje i motivacije. Poželjan je razgovor s ljudima koji borave na određenoj lokaciji, ili su poslom ili podrijetlom vezani uz nju ili je to bilo mjesto nekih ranijih događanja koja su se zbog nekog razloga ugasila, možda je to bilo mjesto nekih legendi koje uvijek imaju uporište u stvarnosti. Za djecu je jako važno, osobito ako je sredina mala kao naša, da zavičajna tematika nađe mjesta u pisanim tekstovima, možda u lektiri. Takvi tekstovi zahtijevaju poseban pristup. Treba ih iskoristiti. Ako se negdje organiziraju izložbe ili predavanja koja dodiruju baštinu, dobro je učenike s prethodnim uputama povesti na te sadržaje. Kako organizirati rad?

Rad u paru s manjim opsegom često daje dobre rezultate. Ti će se djelici krasno stopiti u prezentaciji učinjenog. Već uzrast šestoga razreda može dati krasne rezultate, a autori će sigurno uživati u učinjenom. Radove treba pokazati većoj grupi, razredu. Danas postoje velike mogućnosti različitih prezentacija i pohrana, a informatička pismenost im to još više omogućuje. I gle novog poticaja za dalje! I tako djeca rastu u spoznaji i okretnosti, obogaćuju izraz šire vidike. Klasični način otimanja baštine zaboravu je učinjeno objaviti u školskom listu, zidnim novinama, letkom, u lokalnom tisku, na radiostanici, a još šire pomoću informatičkih tehnologija.

Jednom godišnje ili za važne lokalne obljetnice Čitaonica Šmrika u dogovoru s područnom školom, raspisuje natječaj na određenu zavičajnu temu. Pohvalno je da se oni kojima je natječaj upućen nikada ne oglašuju i da se uvijek ponosimo rezultatima i ostvarenim ciljevima. Prosudbena komisija odabire najuspjelija ostvarenja. Promocija će ovisiti o vrsti postignuća. Najbolji dobivaju nagradu. Završetak natječaja s velikim interesom prate djeca i odrasli, svi koji su na bilo koji način sudjelovali ili kao roditelji i stariji, ili su bili izvor informacija. Rezultati uvijek interaktivno djeluju i na sredinu u kojoj nastaju i svi više poštuju ono što ih okružuje.

Ista djeca prelaskom u starije razrede u školskoj knjižnici u matičnoj školi nastavljaju rad, usavršavaju se.

Godinama Ustanova “Ivan Matetić Ronjgov” Ronjgi objavljuje natječaje za čakavsko dječje stvaralaštvo. To je pohvalno, jer je ohrabrilo i pobudilo učitelje razredne nastave na zavičajno stvaralaštvo. Izdvajaju se najbolji radovi i tiskaju u posebnim knjigama koje serijski prate natječaj.

Još jedna mogućnost njegovanja dijalektalne kulturne baštine su programi priredbe za župni ili mjesni blagdan ili događaj. Na tim svečanostima mora biti barem dio mjesnog, zavičajnog sadržaja. I to mještani vole i dokazuju odazivom na takve svečanosti.

A sve je to baština — miraz — “dota”, umnožava se i ostavlja nasljednicima.

Ona je uvijek istina koja rodi ljepotom duše.

Čovjek može istinski voljeti samo ono što poznaje.

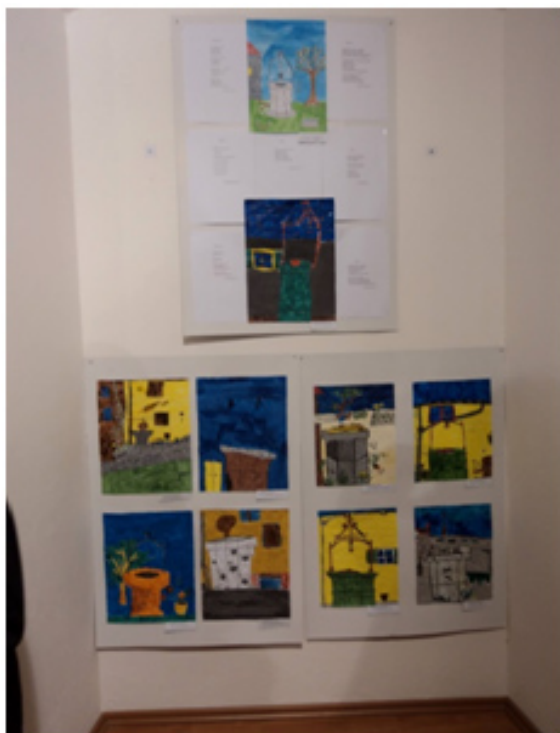
Trebamo li i osvijestiti baštinu? Kada? Kako? Zbog koga?

Učenici članovi KUD “Eugen Kumičić” u Križišću česti su gosti i domaćini, a nastupaju i na različitim smotrama i susretima. I ovako se njeguje i čuva baština!

17. siječnja Šmrika dostojno slavi svoga nebeskoga zaštitnika Svetoga Antona Pustinjaka, svetom misom i svečanom priredbom. Tema je uvijek zavičajnost, a izričaj najčešće naša čakavština. Ove 2014. godine u scenskom nastupu “Šmrika dumboko va meni” našli su se interpretatori različitih dobi, rođeni od 1930. do 2005. Predstavili smo stvaralaštvo čakavske pjesnikinje Jurjice Vesne Gržalja rođene Juretić u Šmriki.

PROJEKT ŠTERNE VA KRALJEVICI

Projekt započet u trećim razredima, a sljedeće godine završen u četvrtim s interdisciplinarnim pristupom

U knjižnice dolaze generacije djece koja se odgajaju u zatvorenim prostorima, uz moderne medije, uz medije koji većinom govore slikama, manje standardnim a više stranim jezicima. To su djeca zauzetih roditelja, s manjom prilikom komunikacije u obitelji. No djeca su uvijek djeca. Vole pažnju i bliskost, tako uče. Znatiželjnu je djecu najbolje motivirati vizualnim sadržajima uz dodatak priče. Primjer su uporabni predmeti osobne naravi ili oni koji se koriste u domu. Vješt će ih učitelj oživjeti, pokazati kako se s njima barata, objasniti čemu služe. Zajednički će smišljati rečenice o njima, a dijete će ih pamtiti. Tako se za početak može stvarati slikovni rječnik slikovnicu. I evo temelja za početak. Ima se na čemu graditi.

Na predavljanju projekta! Demonstracija kako kišnica preko krova i “gurle”, oluka dolazi u “šternu”, cisternu!

Zato, baštinu trebamo osvješčivati, bolje danas da sutra ne bi bilo kasno. A baština je bogatstvo kojega se ne smijemo odreći!

